

5. Брежнева, В. В. Інформаційне обслуговування: продукти і послуги, що надаються бібліотеками і службами інформаційних підприємств: Учбово-практична допомога [Текст] / В. В. Брежнева, В. А. Мінкіна;
6. Матліна, С. Г. Новая реальність, або Що може реклама [Текст] / С. Г. Матліна // Бібліотека. - 1995. - №3. - С. 18-23.
7. Силеманова, Е. Реклама - не розкіш, а засіб просування [Текст] / Бібліотека. - 2000. - №4.- С.14-16. - [Економіка і ринок].
8. Смірнова, І. В. Реклама в сучасній бібліотеці [Електронний ресурс] / І. В. Смірнова. - Режим доступу: webmaster@vsru.ru.
9. Ученова, В. В. Реклама і масова культура: Служниця або пані? [Текст]: навчань. допомога / В. В. Ученова. - ЮНіТі-ДАНА, 2008. - 248с.

ВИКЛИКИ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Крохмаль Наталія Василівна,
кандидат філософських наук, доцент,
професор кафедри управління,
інформаційно-аналітичної діяльності
та євроінтеграції
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
nkrohmal73@gmail.com

Повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року поставило на порядок денний питання впорядкування процесів управління освітою у період воєнного стану.

Коригування системи управління освітою ґрунтується на викликах, які поставила війна перед українською системою освіти. Серед них можна виділити такі: внутрішні:

– налагодження освітньої процесу під час воєнного стану, з визначенням специфіки освітньої діяльності для окупованих територій; для територій, де ведуться бойові дії; для територій, де велися бойові дії; для територій, що не були задіяні у бойових діях (наприклад, західна Україна);

– впорядкування питання проведення ЗНО для вступу на бакалаврат, ЄВІ з іноземної мови та ЄВФВ у магістратуру за кількома спеціальностями, що було заплановано вперше у цьому 2022 році;

– велика кількість внутрішньо переміщених осіб, у тому числі дітей, з їх адаптацією та включенням в освітній процес на територіях, куди переселилися, тощо; зовнішні:

– велика кількість біженців з дітьми, що опинилися за кордоном, поставили питання про можливості та необхідність завершення навчального року; отримання документів про освіту (випускники ЗЗСО, ЗПТО та ЗВО); про можливості участі у ЗНО для вступу в українські ЗВО; про перспективи повернення дітей в Україну і їх подальше навчання в закладах освіти; про кількість дітей, що не повернуться в Україну і залишаться на навчання за кордоном тощо.

Проаналізуємо вплив перерахованих викликів на систему управління освітою та зміни, що відбулися в ній.

На рівні держави – питання проведення ЗНО для вступу на бакалаврат, ЄВІ з іноземної мови та ЄВФВ у магістратуру за кількома спеціальностями, що було заплановано вперше у цьому 2022 році, було вирішено через запровадження на цей рік МПТ для вступу на бакалаврат та тест МКТ чи МТНК для вступу у магістратуру. Це було компромісне рішення, яким залишилися невдоволені частина громадськості та учасників освітнього процесу різних рівнів.

Іншим викликом для держави стало питання переміщення з окупованих територій та територій, де ідуть бойові дії ЗВО. Саме це питання показало неспроможність МОН України одразу відреагувати на ситуацію та вжити невідкладних заходів з цього питання. Хоча досвід організації переміщення ЗВО з

окупованих територій в Україні наявний з 2014 року, проте організувати системно цей процес держава одразу не змогла.

Щодо організації освітнього процесу в закладах освіти усіх рівнів у період воєнного стану, можна констатувати, що маючи досвід його проведення з використанням дистанційних технологій чи дистанційно, отриманий у період карантину при коронавірусній пандемії, держава змогла скоригувати освітню діяльність на територіях, що не були задіяні у бойових діях, чи окуповані, а також сформулювати рекомендації та організувати освітню діяльність на окупованих територіях та на територіях, де ведуться чи велися бойові дії. У цьому контексті держава приділяє увагу щодо відновлення навчання на звільнених територіях, відбудови матеріально-технічної бази закладів освіти, що постраждали чи були зруйновані.

До цього треба додати питання захисту прав учасників освітнього процесу, зокрема дітей та педагогічних і науково-педагогічних працівників, зокрема тих, хто залишився в окупації. Наприклад, підтримка педагогів на окупованих територіях, які завершили навчальний рік у системі освіти України, оплата їх праці державою, є для них частиною моральної та психологічної підтримки, доказом того, що держава пам'ятає про них і піклується. Хоча поступовий методичний пресинг з боку країни-агресора включатися у російську систему освіти, змушує освітян на окупованих територіях робити нелегкий вибір щодо своєї подальшої професійної кар'єри.

На рівні регіонів та громад – серед викликів залишається питання безпечної організації проведення МПТ для вступу на бакалаврат та тесту MKT чи MTHK для вступу у магістратуру, особливо на територіях, які були звільнені, чи недалеко від зони бойових дій, а також з урахуванням постійних повітряних тривог по всій території держави.

Іншим нагальним питанням є організація роботи переміщених з окупованих територій ЗВО, зокрема місце розташування, умови організації діяльності та освітнього процесу тощо.

Нагальним, особливо для окупованих регіонів та територій, де проходили чи ідуть бойові дії, стало питання завершення навчального року, оцінювання знань учнів/студентів, підготовка до нового навчального року, відновлення навчання на звільнених територіях тощо. Для місцевої української влади окупованих територій важливим залишається питання підтримки закладів освіти, формування рекомендацій для продовження освітньої діяльності в умовах окупації, збереження кадрового потенціалу педагогічних працівників тощо.

На рівні закладу освіти серед основних викликів залишається питання реалізації державної освітньої політики в умовах воєнного стану, адаптація дітей до воєнних умов, психологічна та моральна підтримка учасників освітнього процесу та ін.

Викликом окремим закладам освіти стане і підготовка до нового навчального року, особливо це стосується ЗВО, у контексті набору на навчання студентів. Адже кількість абітурієнтів, які б бажали здобути вищу освіту в Україні суттєво скоротилася, враховуючи виїзд потенційних абітурієнтів за кордон як біженців та воєнний стан.

Перед закладами освіти, до яких прийшли діти, які є внутрішньо переміщеними особами, постало питання адаптації та інтеграції останніх в навчальний процес, їх всебічна підтримка та допомога.

Окремо треба виділити заклади освіти на окупованих територіях, де завершення навчального року у ЗЗСО відбулося ще на початку травня, а от питання початку нового навчального року викликає дуже багато питань. Це пов'язано з постійним тиском та примусом окупаційної влади перевести навчальний процес в систему освіти росії і відповідно з реально важким вибором кожного закладу освіти разом з його педагогічним колективом, що робити з таким ультиматумом. Вибір нелегкий: або зголоситися на роботу на окупантів і відповідно у майбутньому розпрощатися з педагогічною кар'єрою, але зараз мати роботу та отримувати зарплату, або, з іншого боку, залишитися без роботи, написавши заяву на звільнення, з можливим блокуванням за різних умов (відключення від української банківської системи територій, затримки з зарплатою та ін.) зарплати від української сторони. Такий вибір

для кожного педагога на окупованих територіях дуже важкий, але освітяни його вже зараз роблять.

Узагальнюючи можемо констатувати, що перелік згаданих викликів не остаточний, він буде доповнюватися, змінюватися, але система управління освітою в Україні в умовах воєнного стану намагається реагувати на них, можливо передбачити та врахувати.

**ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ
ORGANIZATION OF INCLUSIVE EDUCATION IN HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS DURING THE WAR: THE PSYCHOLOGICAL
ASPECT**

Кушнір Людмила Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент
викладач кафедри фінансів, обліку і оподаткування ім. С. Юрія
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
e-mail: ljudaljudmila01@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5746-2095>

Кушнір Тетяна Михайлівна

студентка 3 курсу спеціальності 053 «Психологія»
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Під час війни особи з особливими освітніми потребами постійно перебувають у стані невизначеності. Звуки повітряної тривоги та вибухів, дорога та незнайоме середовище у випадку евакуації – усе це викликає страх, розгубленість і тривогу. Оскільки ці особи мають обмежені можливості швидко реагувати та обробляти інформацію з навколишнього середовища, важливо запроваджувати у навчальний процес кроки підтримки, які допоможуть мінімізувати наслідки психологічної травми.